

Utrecht 2009–2010:

investeren en doorpakken

10 april 2009

Utrecht 2009–2010: investeren en doorpakken

In deze tijd van economische crisis heeft de stad een doortastend college nodig, dat kan rekenen op een meerderheid in de gemeenteraad. In dit besef hebben PvdA, VVD, CDA en ChristenUnie van 1 april tot 10 april 2009 onderhandeld over de vorming van een college, dat de stad zal besturen tot de raadsverkiezingen in maart 2010.

Wij hebben geen volledig nieuw programma opgesteld. Voor een periode van tien maanden was dit niet zinvol. Wij hebben afspraken gemaakt over een beperkt pakket maatregelen en acties, die wij nog deze collegeperiode willen uitvoeren.

Onderdeel van dit pakket is een stimuleringsprogramma van € 100 miljoen om de gevolgen van de economische crisis op te vangen. Ook verlagen we de afvalstoffenheffing en de onroerende zaakbelasting, zodat bewoners volgend jaar minder geld kwijt zijn aan lokale lasten. Zo doen we wat we kunnen, om de stad en haar bewoners door deze economisch moeilijke periode heen te helpen. Aan de andere kant dwingt de crisis ons om de broekriem aan te halen en een aantal ingrijpende bezuinigingen door te voeren.

Het hoeft geen verbazing te wekken, dat over sommige onderwerpen stevig is onderhandeld. Een nieuw college in deze fase resulteert in een nieuw politiek–bestuurlijk evenwicht, zoals onder meer blijkt uit de afspraken over luchtkwaliteit, werk & inkomen en welzijn. Voor onderwerpen die in dit programma niet aan de orde komen, geldt dat het bestaande beleid wordt voortgezet.

Met dit korte en aangescherpte programma willen we een frisse start maken, ook in de verhouding tussen alle partijen in de raad en het college. Investeren en doorpakken voor de mensen in de stad zien wij als een opgave, waaronder we gezamenlijk de schouders moeten zetten.

Hoofdstuk 1: Stedelijke ontwikkeling

Actieplan Luchtkwaliteit

Het Actieplan Luchtkwaliteit (ALU) omvat een ingrijpend pakket maatregelen om de luchtkwaliteit, de bereikbaarheid en de leefbaarheid in Utrecht te verbeteren. De uitvoering van deze maatregelen vindt plaats in de periode 2009 – 2030. Besluitvorming over het ALU door de gemeenteraad is voorzien op 7 juli 2009.

Voorafgaand aan de besluitvorming laten wij in mei 2009 een externe toets uitvoeren op de aannames die de grondslag vormen van de maatregelen in het ALU en de effecten daarvan. In de toets komt ook de vraag aan de orde, in hoeverre de verkeersstructuur in Utrecht na invoering van de ALU-maatregelen aansluit bij de belangrijkste verkeersstromen in de stad, qua herkomst en bestemming.

De voor het ALU gebruikte rekenmodellen (verkeer en lucht) maken geen deel uit van de externe toets, omdat deze beoordeeld worden in een al lopende (externe) audit. De resultaten van deze audit worden voor de besluitvorming in de raad bekend.

De uitkomsten van de externe toets kunnen leiden tot aanpassing van maatregelen of tot alternatieve maatregelen, mits voldaan wordt aan de wettelijke normen voor luchtkwaliteit. Alternatieven worden ook getoetst aan andere criteria, die hieronder genoemd worden. Eventuele aanpassingen in het ALU worden door het college verwerkt, waarna de raad het aangepaste ALU ter besluitvorming krijgt aangeboden.

De maatregelen uit het ALU en mogelijke alternatieven worden niet alleen beoordeeld op hun effecten voor de luchtkwaliteit, maar ook op de effecten voor bereikbaarheid, geluidsbelasting, leefbaarheid en gezondheid, ruimtelijke inpassing, economie, kosten en tijd. Voor deze beoordeling worden zoveel mogelijk objectieve criteria geformuleerd.

De 'knips' voor het autoverkeer waarin het ALU voorziet, komen er alleen wanneer ze onvermijdelijk zijn en alternatieven met voldoende effect voor de luchtkwaliteit ontbreken. De knips worden zo aangelegd, dat ze eenvoudig verwijderd kunnen worden, wanneer ze niet meer nodig zijn voor de luchtkwaliteit. Als er knips worden aangelegd, worden met ondernemers afspraken gemaakt over compenserende maatregelen.

De brug over de singel naar de Grifthoek-parkeergarage wordt in deze collegeperiode nog niet gerealiseerd. Er worden geen parkeerplaatsen op het Janskerkhof geschrapt.

We investeren in uitbreiding van voorzieningen voor fietsparkeren in de binnenstad.

In 2009 laten we een *quick scan* uitvoeren naar de mogelijkheid om vertramping van bestaande of in aanleg zijnde HOV-banen op korte termijn uit te voeren.

De in de gemeentebegroting gereserveerde middelen voor verbetering van de Noordelijke Randweg Utrecht (NRU) blijven voor dit doel beschikbaar. Onderzoek naar mogelijke inpassingen van deze weg vindt plaats in het kader van de zogenoemde studie 'VERDER'. Na afronding van deze studie bezien we in overleg met onze partners (Rijkswaterstaat, Provincie, BRU) in welke oplossing de gemeentelijke middelen worden geïnvesteerd.

Krachtwijken

We verwachten dat onze huidige krachtwijken ook na afloop van de huidige convenantperiode extra aandacht nodig hebben. Daarom willen we in beginsel de aanpak van de krachtwijken in 2012 en 2013 voortzetten. Op basis van de jaarlijkse monitor en voortgangsrapportage zullen we bepalen of de aanpak werkelijk effectief is en of voortzetting in elk van de huidige wijken noodzakelijk is. Wijzigingen in de aanpak of de keuze van de wijken behoren tot de mogelijkheden. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat de middelen meer geconcentreerd worden ingezet op een beperkter aantal thema's en projecten.

Hoofdstuk 2: Maatschappelijke ontwikkeling

Werk en inkomen

De economische crisis noodzaakt tot een heroriëntatie op de aanpak van werkloosheid. Mensen die hun baan verliezen, willen we zo snel mogelijk weer aan het werk helpen. Dit vraagt om een substantiële koerswijziging op het gebied van werk en inkomen. Rond 1 juni presenteren wij een voorstel, waarover de raad nog voor de zomer een besluit kan nemen. De essentie is dat we een veel groter deel van de middelen voor re-integratie zullen inzetten voor mensen die hun baan verliezen en mensen met een bijstandsuitkering, die relatief snel aan de slag kunnen komen. Perspectief zien wij in werkgelegenheid, waar ondanks de crisis vraag naar blijft: in onderwijs en kinderopvang, zorg en beveiliging. Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt verliezen wij echter niet uit het oog; wij zullen ook andere budgetten dan de gelden uit het re-integratiebudget inzetten om deze groep te ondersteunen.

Om te voorkomen dat de economische crisis leidt tot hoge werkloosheid onder schoolverlaters en andere jongeren, leveren we een extra inspanning om jeugdige werkzoekenden aan het werk te helpen, al dan niet via (om)scholing. We stimuleren dat leerlingen in het beroepsonderwijs een diploma halen, dat VMBO-leerlingen doorstromen naar het MBO, en dat leerlingen worden opgeleid voor beroepen en branches waar vraag naar arbeidskracht is.

In de komende twee jaar investeren we extra in schuldhulpverlening. Hiermee werken we de bestaande wachtlijsten voor schuldhulpverlening weg en kunnen we ook de groeiende vraag naar schuldhulpverlening (als gevolg van de economische crisis) beantwoorden.

Welzijn

We gaan de doelmatigheid van het gemeentelijke welzijnsbeleid verbeteren. De huidige situatie in de stad vereist dat we scherper dan voorheen kaders bepalen en prioriteiten stellen. Op deze wijze verbinden we de uitgaven aan welzijn duidelijker en nadrukkelijker met de beleidsdoelen van de gemeente.

Wij zien de belangrijke rol van de wijkwelzijnsorganisaties, maar zij zijn niet de enige spelers. Via 'open uitnodiging' zullen we ook andere organisaties contracteren. Alle vormen van vrijwilligerswerk en vrijwilligersorganisaties vallen onder hetzelfde regime. Elke organisatie kan intekenen; zo brengen we ook het (verborgen) vrijwilligerswerk in kaart. Bij het contracteren van organisaties voor welzijnstaken hanteren wij de volgende drie criteria:

1. Is steun van de overheid voor de betreffende welzijnstaak nodig?
2. Levert de betreffende organisatie een wezenlijke bijdrage aan realisatie van de gemeentelijke doelstellingen?
3. Komt de besteding van onze gemeentelijke middelen ten goede aan alle groepen bewoners, die een beroep doen op welzijnswerk?

Nog in 2009 komt het college met een voorstel waarin deze criteria worden uitgewerkt. Ook de ondersteuning van het vrijwilligerswerk houden we op deze manier tegen het licht. Deze ondersteuning, inclusief het concept Vrijwilligershuis, willen we goed faciliteren.

We realiseren ons dat de hier gepresenteerde verzakelijking hoge eisen stelt aan de organisaties die op het gebied van welzijn actief zijn. Tegelijkertijd vraagt zij om professionalisering van de gemeentelijke organisatie. Ook hieraan gaan wij werken.

Het maatschappelijk effect van welzijnswerk is vaak lastig uit te drukken in cijfermatige scores. Meer dan vroeger zullen we ons daarom spiegelen aan de deskundigheid van anderen en meedoen aan externe benchmarks.

Sport

We vinden dat iedere Utrechter aan sport moet kunnen doen. Sportverenigingen in Leidsche Rijn en Maarschalkerweerd kampen met een tekort aan accommodatie, zodat enkele honderden kinderen op een wachtlijst staan. Dit pakken we aan door bestaande voorzieningen efficiënter te benutten en door extra investeringen in accommodaties.

Kinderopvang

Onze stad kent een tekort aan kinderopvang en buitenschoolse opvang. De organisatie van kinderopvang is een zaak van particulier initiatief. Maar wij willen meer doen om het tekort aan te pakken. Naast de bestaande stimulering van particuliere investeringen zetten wij meer in op het creëren van extra mogelijkheden voor kinderopvang in nieuwe schoolgebouwen en multifunctionele accommodaties. We betrekken hierbij maatschappelijke organisaties en realiseren op slimme en innovatieve manier extra ruimte.

Cultuur

We gaan verder met het verkennen van de mogelijkheden tot verzelfstandiging van de Stadsschouwburg en het Centraal Museum.

We spannen ons in voor het behoud van de beeldbepalende culturele festivals in onze stad, die getroffen worden door de gevolgen van de economische crisis.

Bibliotheek

In Utrecht Oost komt een nieuw filiaal van de gemeentebibliotheek. Deze nieuwe bibliotheek wordt in 2012 gerealiseerd. De beoogde locatie wordt voor het eind van 2009 bekend gemaakt.

Hoofdstuk 3: Overige onderwerpen

Openbare orde en veiligheid

We willen overlast en criminaliteit in de openbare ruimte verder terugdringen. Hiertoe zullen we het huidige aantal straatcoaches (actief in Overvecht, Kanaleneiland, Zuilen en Ondiep) met 16 uitbreiden. Deze extra straatcoaches zullen worden ingezet in de wijken waar dit het hardst nodig is. Op de korte termijn denken we aan Parkwijk, Vleuterweide en Lunetten.

Daarnaast gaan we het cameratoezicht op verschillende plaatsen in de stad effectiever benutten en zonodig uitbreiden. Dit doen we door de zogenoemde uitkijktijden (waarop de camerabeelden worden bekeken) te verlengen. Het Zandpad krijgt hierbij onze bijzondere aandacht. De noodzaak van cameratoezicht blijven we kritisch beoordelen. Als cameratoezicht op een bepaalde locatie niet meer nodig is, wordt het beëindigd.

Kraakpanden

Kraken pakken we krachtig aan door consequente handhaving richting eigenaren en krakers. We spreken eigenaren van leegstaande en gekraakte panden aan op hun verantwoordelijkheid. De gemeente helpt eigenaren bij het opzetten van herontwikkelingsplannen. Alleen als alle andere opties zijn uitgeput en het gaat om panden die op gevoelige plekken staan, nemen we juridische maatregelen. Waar mogelijk worden krakers uitgezet.

Lokale lasten

Naast de verlaging van de onroerende zaakbelasting en de afvalstoffenheffing (voor een gezamenlijk bedrag van € 7 miljoen) bevriezen we in 2010 de parkeertarieven op het niveau van 2009. Een gemiddeld huishouden in de stad gaat er door deze maatregelen ruim € 40 per jaar op vooruit.

Winkeltijden

Het college laat de winkeltijdenverordening onveranderd.

Hoofdstuk 4: Financiën

Een onzekere tijd

Dit programma is opgesteld in een periode van grote onzekerheid vanwege de economische crisis. Over de gevolgen van de crisis voor de inkomsten en uitgaven van de gemeente bestaat nog grote onduidelijkheid. Voor inwoners van onze stad die dreigen hun baan te verliezen is het een onzekere tijd. Ondernemers zien hun omzet teruglopen en krijgen minder opdrachten. Daarom hebben wij een pakket aan maatregelen ter grootte van 100 miljoen euro samengesteld om de gevolgen van de crisis tegen te gaan.

We versnellen investeringen voor een bedrag van 60 miljoen euro en zetten in op stimuleringsmaatregelen in de sfeer van woningbouw (20 miljoen euro), economie (10 miljoen euro) en arbeidsmarkt (10 miljoen euro). Daarnaast dwingt de crisis ons de broekriem aan te halen en scherpe keuzes binnen de begroting te maken. Daarom presenteren wij naast de stimuleringsmaatregelen een pakket van oud-voor-nieuw voorstellen en bezuinigingen binnen bestaande programma's in de begroting.

We kiezen voor een pakket solide maatregelen, gebaseerd op drie pijlers, te weten:

1. Stimuleringsmaatregelen om de gevolgen van de crisis te beperken;
2. het creëren van een financiële buffer om de gevolgen van de crisis voor de gemeente op te vangen;
3. een aantal 'oud voor nieuw'-maatregelen en bezuinigingen, die financiële ruimte opleveren voor uitvoering van de in de vorige hoofdstukken opgevoerde ambities.

In de Voorjaarsnota 2009 en de Begroting 2010 zal het college een uitwerking presenteren van dit pakket.

Financiële ontwikkelingen en onzekerheden

Onderstaand overzicht biedt een samenvatting van de nu geraamde bijstellingen in de meerjarenraming 2009–2013.

	Bedragen x € 1.000
Onvermijdelijke bijstellingen Exploitatietekort Muziekcentrum Vredenburg Inlopen achterstand gebruikersvergunningen Verwerking diverse raadsbesluiten Bereikbaarheid (oplopend naar 15 miljoen euro vanaf 2013)	7.500 oplopend tot 20.000
Autonome ontwikkelingen, bijstelling vanwege kredietcrisis Ontwikkeling gemeentefonds Loon- en prijscompensatie Groei Leidsche Rijn Dividend BNG	4.000 oplopend tot 6.500
Onzekerheden rijksbeleid vanwege kredietcrisis (pensioenpremies en aanpassing doeluitkeringen)	0 oplopend tot 4.500
Bijstand en armoede	5.000
Onvoorzien overige structurele effecten crisis	1.000 oplopend tot 5.000
Raming totaal onzeker en onvermijdelijk	17.500 oplopend tot 41.000

In de loop naar de Voorjaarsnota 2009 en de behandeling van de Programmabegroting 2010 zal meer duidelijkheid ontstaan over de nu geraamde bijstellingen en onzekerheden vanwege de economische crisis. Open einde-regelingen zoals de bijstand vormen het grootste risico. De doorwerking daarvan zal scherp in het oog worden gehouden. Bij de Voorjaarsnota beoordelen we of en in welke mate verdere bijstellingen of beleidswijzigingen noodzakelijk zijn.

Extra investeringen

Een aantal voornemens, zoals benoemd in de eerste drie hoofdstukken van dit programma, resulteert in extra uitgaven of vermindering van inkomsten. Daarnaast trekken we geld uit voor een pakket stimuleringsmaatregelen vanwege de economische crisis. De extra investeringen worden hierna opgesomd, onderscheiden naar structurele en incidentele uitgaven.

Structureel	Bedragen x € 1.000
Bevriezing parkeertarieven op niveau 2009	500
Verlaging OZB	4.000
Verlaging afvalstoffenheffing	3.000
Straatcoaches en uitbreiding cameratoezicht	1.500
Terugdringen wachtlijsten sport	1.000
Totaal structureel	10.000

Incidenteel	Bedragen x € 1.000
Kinderopvang / Buitenschoolse Opvang	1.500
Fietsparkeren binnenstad	1.000
Krachtwijken, jaren 2012 en 2013	8.000
Jeugdwerkloosheid, jaren 2010 en 2011 ¹	3.000
Maatregelen in het VMBO, jaren 2010 en 2011 ²	3.000
Extra schuldhulpverlening, jaren 2010 en 2011 ³	3.000
Stimuleringsmaatregelen economische crisis:	40.000
Woningbouw: 20.000	
Economie: 10.000	
Arbeidsmarkt: 10.000	
Buffer onvoorziene uitgaven vanwege economische crisis	15.000
Totaal incidenteel	74.500

Dekking (structureel)

De onvermijdelijke en de mogelijk noodzakelijke bijstellingen (oplopend tot € 41 miljoen in 2013; zie de tabel op de vorige pagina) en de structurele extra uitgaven van € 10 miljoen tellen op tot een bedrag van € 51 miljoen. Voor dit bedrag moet structurele dekking beschikbaar komen.

Deze dekking vinden we door te bezuinigen op de volgende algemene posten (2009–2013):

Dekking algemene posten	Bedragen x € 1.000
Scherper begroten ⁴	2.000 oplopend tot 10.000
Vrijval kapitaallasten vanaf 2013	5.000
Bijstelling norm werkplek stadskantoor v.a. 2013	3.000
Efficiency gemeentelijke organisatie	2.000 oplopend tot 8.000
Verminderen externe inhuur	1.000 oplopend tot 5.000
Totaal bezuinigingen algemene posten	31.000

¹ Mogelijk te dekken door extra rijksfinanciering.

² idem

³ idem

⁴ Jaarlijks blijkt bij de verantwoording dat veel geld overblijft op de begroting. Door scherper te begroten kan dit bedrag structureel worden ingezet, waardoor in de loop van de komende jaren €10 miljoen structureel als dekking beschikbaar komt.

De resterende structurele dekking vinden we door ombuigingen in onderstaande begrotingsprogramma's:

Dekking via programma's	Bedragen x € 1.000
Openbare orde en (wijk)veiligheid	500
Onderwijs,educatie en bibliotheek	200
Cultuur	1.500
Welzijn	5.000
Sociale zaken en werkgelegenheid	1.500
Beheer openbare ruimte	2.300
Accommodatiebeleid sociaal vastgoed	400
Lokale democratie en bestuurlijke samenwerking ⁵	4.000
Publieksdienstverlening	400
Jeugd	800
Diversiteit en integratie	2.000
Stadspromotie	400
Efficiency afvalinzameling	1.000
Totaal	20.000

Deze bezuinigingen worden bij de begroting 2010 van concrete voorstellen voorzien.

Dekking (incidenteel)

Incidenteel dient een bedrag van € 74,5 miljoen te worden gedekt. Deze incidentele dekking wordt gerealiseerd door afroaming van bestemmingsreserves (€ 53,5 miljoen) en door het weerstandsvermogen met een bedrag van circa € 21 miljoen te verlagen, in eerste instantie voor een periode van maximaal vier jaar. Wij vinden dit verantwoord omdat in de afgelopen jaren gebleken is dat niet alle risico's die binnen het weerstandsvermogen zijn gedekt, zich tegelijkertijd voordoen. Bij de Voorjaarsnota 2009 wordt een eerste uitwerking van deze incidentele dekking gepresenteerd.

Financiële regels

De komende maanden zal meer duidelijkheid ontstaan over de financiële gevolgen van de crisis. Dit kan leiden tot bijstellingen van het huidige financieel beeld. Daarnaast realiseren we in de komende maanden dekking door scherper te begroten, afroaming van bestemmingsreserves en aanpassing van het weerstandsvermogen. Aanpassing van het weerstandsvermogen is nu verantwoord in het licht van de economische crisis. Om dit mogelijk te maken spreken partijen af de financiële spelregels aan te passen, waarin wordt vastgelegd op welke wijze deze posten concreet van invulling kunnen worden voorzien. Dit betekent dat bij (incidentele) mee- of tegenvallers binnen budgetten in de toekomst het college expliciete besluitvorming aan de raad zal voorleggen. Op deze wijze wordt een solide dekking van de benodigde bedragen gewaarborgd en wordt in de toekomst scherper begroot.

⁵ Dit bedrag is de optelsom van een vermindering van het leefbaarheidsbudget met € 3 miljoen en € 1 miljoen voor lokale democratie.